

- *Про результати виконання цільової комплексної міждисциплінарної програми наукових досліджень НАН України з розробки наукових засад раціонального використання природно-ресурсного потенціалу та сталого розвитку на 2015–2019 роки (доповідач — академік НАН України В.Г. Радченко)*
- *Про підсумки виконання Програми інформатизації НАН України на 2015–2019 роки (доповідач — академік НАН України П.І. Андон)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 12 лютого 2020 року

Перед початком засідання Президії НАН України президент НАН України академік НАН України Б.Є. Патон вручив державні нагороди провідним працівникам наукових установ НАН України, яких Указом Президента України від 21 січня 2020 р. з нагоди Дня Соборності України за значний особистий внесок у державне будівництво, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю було відзначено:

- орденом князя Ярослава Мудрого II ступеня — першого віцепрезидента НАН України академіка А.Г. Наумовця;
- орденом «За заслуги» I ступеня — головного наукового співробітника Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України члена-кореспондента НАН України В.Л. Мазура;
- орденом «За заслуги» III ступеня — директора Інституту фізики конденсованих систем НАН України академіка І.М. Мриглода;
- орденом «За заслуги» III ступеня — директора Інституту економіко-правових досліджень НАН України члена-кореспондента НАН України В.А. Устименка;
- почесним званням «Заслужений лікар України» — завідувача відділення Державної наукової установи «Центр інноваційних медичних технологій НАН України» О.М. Баку;
- почесним званням «Заслужений працівник культури України» — завідувача відділу Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського Т.П. Дубас.

Президент НАН України академік НАН України Б.Є. Патон тепло привітав нагороджених високими відзнаками України і побажав їм міцного здоров'я, подальших успіхів і натхнення у невтомному творчому пошуку.

Доповідь академіка НАН України Володимира Григоровича Радченка

* * *

На засіданні Президії НАН України 12 лютого 2020 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали доповідь заступника академіка-секретаря Відділення загальної біології НАН України, директора Державної установи «Інститут еволюційної екології НАН України», голови наукової ради, керівника цільової комплексної міждисциплінарної програми наукових досліджень НАН України з розробки наукових засад раціонального використання природно-ресурсного потенціалу та сталого розвитку академіка НАН України **Володимира Григоровича Радченка** про результати виконання зазначеної програми у 2015–2019 рр. (стенограму див. на с. 47).

У рамках виконання зазначеної програми було проведено низку актуальних і перспективних наукових досліджень та отримано вагомі результати, які сприяли реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки. Протягом 2015–2019 рр. за програмою виконувався 31 проєкт, у яких взяли участь 25 установ з 6 відділень НАН України.

Дослідження проводилися за трьома основними напрямками: 1) розроблення наукових підходів та сучасних технологій з підвищення енергоефективності, енергозбереження й використання відновлюваних джерел енергії для досягнення енергонезалежності України; 2) наукові основи раціонального використання при-

родно-ресурсного потенціалу та проблеми поводження з відходами; 3) наукові дослідження проблем збереження та відтворення біотичного і ландшафтного різноманіття в умовах глобальних змін навколишнього середовища. За кожним із напрямів отримано важливі результати.

Зокрема, розроблено науково-технічні основи проєктування і будівництва пасивних будинків, будинків «нуль енергії», «розумних» будинків, створено експериментальний енергоефективний будинок пасивного типу. Створено технології, які зменшують негативний вплив ліній електропередачі та міських трансформаторних підстанцій на людину і навколишнє середовище. Виготовлено експериментальний зразок гібридного накопичувача електроенергії з поліпшеними характеристиками. Запропоновано ряд нових технологічних рішень для підземного і надземного способів вилучення нетрадиційних горючих копалин. Створено електронну карту потенціалу відновлюваних джерел енергії України. Розроблено технологію виробництва активованого вугілля з відходів біомаси. Випробувано отримані з відходів олійних культур поліфункціональні домішки, мастильно-холодильні рідини, оливи та пластичні мастила різного технологічного призначення.

Створено технологію та випробувано першу в Україні дослідну установку з вилучення діоксиду вуглецю з біогазу. Підготовлено технічну документацію на комплекс сушіння мулових залишків з використанням відновлюваних джерел енергії, розроблено обладнання для підготовки генераторного газу з метою використання його як моторного палива. Створено технології газифікації мулових відкладень стічних вод. Розроблено діючий прототип програмного комплексу інформаційно-аналітичної системи управління звалищами твердих побутових відходів. На період до 2050 р. спрогнозовано зміни кількісних та якісних характеристик водних ресурсів річок України під впливом кліматичних змін. Запропоновано теоретичну модель організації природоохоронної та природоексплуатаційної діяльності на основі виділення територіальних еколого-економічних кластерів.

Розроблено комплексну методику оцінювання території для заповідання у різних природних зонах України. Визначено стан та зміни у структурі землекористування, тренди і ступінь трансформацій ландшафтів лісостепової зони України за останні 30 років. Створено методологічну основу Національного каталогу біотопів України, розпочато роботу зі створення кадастру біотопів України як складової частини Державного кадастру природних ресурсів України. Обґрунтовано заходи з раціонального використання біотичних ресурсів гірських річок і охорони біорізноманіття. Створено новий метод індукування хворобостійкості рослин за допомогою індукторів стійкості, оснований на індукуванні імунного потенціалу рослин.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон; почесний директор Інституту газу НАН України академік НАН України І.М. Карп; почесний директор Інституту географії НАН України академік НАН України Л.Г. Руденко; завідувач відділу Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України академік НАН України Я.П. Дідух; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків; перший віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України А.Г. Наумовець.

З огляду на важливість отриманих результатів для вирішення проблем у галузі сталого розвитку, раціонального природокористування і збереження навколишнього середовища, а також зважаючи на те, що частина розробок перебуває на стадії готовності до впровадження, прийнято рішення про необхідність продовження досліджень у рамках нової цільової комплексної міждисциплінарної програми наукових досліджень НАН України з проблем сталого розвитку та раціонального природокористування в умовах глобальних змін навколишнього середовища на 2020–2024 рр.

* * *

Далі учасники засідання заслухали доповідь заступника голови Координаційної ради

Доповідь академіка НАН України Пилипа Іларіоновича Андона

НАН України з питань інформатизації, академіка-секретаря Відділення інформатики НАН України, директора Інституту програмних систем НАН України академіка НАН України **Пилипа Іларіоновича Андона** про підсумки виконання Програми інформатизації НАН України на 2015–2019 роки (стенограму див. на с. 54).

У рамках виконання Програми було реалізовано 71 проєкт за участі 17 установ НАН України. Ці проєкти спрямовано на подальший розвиток і впровадження в НАН України нових сучасних інформаційних технологій та систем, метою яких є підвищення якості та продуктивності наукових досліджень.

Подальшого розвитку набула академічна мережа обміну даних (АМОД). Цілодобово вона забезпечує близько 150 установ НАН України різноманітними сервісами та послугами, перелік яких постійно розширюється. Зокрема, до 100 Гбіт/с збільшено швидкодню АМОД на ділянці Львів–Київ–Харків. Це поліпшило якість передачі даних, що особливо важливо для виконання міжнародних проєктів. Модифіковано топологію мережі, що дало змогу істотно підвищити її надійність.

Створено та впроваджено наукові електронні бібліотеки у рамках як окремих наукових установ, так і Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, а також систему інтеграції електронних бібліотек НАН України —

NASPLIB. Крім того, створено сайт-інтегратор електронних бібліотек України.

Уперше в Україні спроектовано та введено засновані на семантизації статей методи і засоби інтелектуалізації портальної версії Великої української енциклопедії (e-VUE).

Крім того, було введено типову систему підтримки автоматизації функціонування редакцій періодичних видань, зокрема створено електронні редакції «Українського фізичного журналу» та журналу «Condensed Matter Physics».

Розвивається головний портал НАН України, який накопичує, інтегрує і відображує інформацію про всі основні ресурси і досягнення Академії та події, що в ній відбуваються.

Створено 3 потужні дата-центри і 29 грид-вузлів, які забезпечують користувачів обчислювальними ресурсами, що сприяло розбудові національної грид-мережі та забезпечило участь співробітників Академії у великих міжнародних проєктах.

Розроблено основи хмарної інфраструктури НАН України, що дають можливість побудувати обчислювальні хмарні середовища та хмарні сховища для ефективного використання обчислювальних ресурсів, реалізуючи модель «виділення ресурсів на вимогу». Започатковано проєкт побудови національного хабу Європейської хмари відкритої науки.

Успішно розвивається і суперкомп'ютерний комплекс СКІТ Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України: пікову продуктивність підвищено до 120 терафлопс; створено хмарний сегмент комплексу, а також спеціалізований кластер СКІТ-АІ для розв'язання задач штучного інтелекту, машинного навчання, великих даних. На базі СКІТ-комплексу створено Центр колективного користування для надання установам НАН України доступу до високопродуктивних обчислювальних ресурсів.

Крім того, розроблено та впроваджуються окремі засоби для автоматизації роботи основних ланок науково-організаційних та господарських підрозділів НАН України.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон; голова коорди-

наційної ради НАН України з питань інформатизації, віцепрезидент НАН України, директор Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України академік НАН України А.Г. Загородній; академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, директор Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України академік НАН України С.В. Комісаренко; голова Північно-Східного наукового центру НАН України та МОН України, генеральний директор Державної наукової установи «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» академік НАН України В.П. Семиноженко; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків.

Президія НАН України відзначила важливість робіт, що виконуються в рамках програми інформатизації, та погодилася з пропозицією продовжити її реалізацію на наступні п'ять років, зважаючи на те, що процеси інформатизації НАН України потребують подальшого розвитку та удосконалення.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- прийняли рішення про присудження Національною академією наук України премій імені видатних учених України, премій для молодих учених і студентів закладів вищої освіти, нагородження грамотами Президії НАН України за кращі наукові роботи та встановлення розміру премій НАН України за підсумками конкурсів 2019 року;
- постановили провести 14–16 травня 2020 р. XIV Всеукраїнський фестиваль науки з метою популяризації досягнень науки в суспільстві, налагодження зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації;
- затвердили головним редактором журналу «Journal of Mechanical Engineering» («Проблеми машинобудування») завідувача відділу Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України члена-кореспондента НАН України Ю.Г. Стояна.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Призначено:

- члена-кореспондента НАН України **Ямпольсько-го Валерія Олександровича** на посаду головного наукового співробітника Інституту радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України, увільнивши його з посади завідувача відділу теоретичної фізики цього Інституту за власним бажанням.

Погоджено кандидатуру:

- доктора фізико-математичних наук **Бондаря Миколи Володимировича** на посаду головного наукового співробітника Інституту фізики НАН України;
- доктора фізико-математичних наук **Васнецова Михайла Вікторовича** на посаду завідувача відділу оптичної квантової електроніки Інституту фізики НАН України;
- доктора фізико-математичних наук **Апостолова Станіслава Сергійовича** на посаду завідувача відділу теоретичної фізики Інституту радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України.

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- головного наукового співробітника Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України члена-кореспондента НАН України **Олексенка Павла Феофановича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, вагомий внесок у розвиток досліджень у галузі оптоелектроніки та значні особисті здобутки у створенні сигнальної і освітлювальної енергоощадної апаратури.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- завідувача лабораторії Інституту математики НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Михайлеця Володимира Андрійовича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю, особисті творчі здобутки та вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів — фахівців у галузі функціонального аналізу;
- ректора Харківського національного автомобільно-дорожнього університету доктора технічних наук, професора **Туренка Анатолія Миколайовича** за багатолітню плідну наукову і педагогічну працю, активне сприяння розвитку творчої інтеграції вищої школи і науки та вагомий внесок у підготовці наукових кадрів вищої кваліфікації.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- директора Міжнародного центру астрономічних та медико-екологічних досліджень НАН України доктора фізико-математичних наук **Тарадія Володимира Кириловича** за багатолітню невтомну наукову і науко-

во-організаційну працю та вагомий особистий внесок у розвиток досліджень у галузі космічної геодинаміки і навколосезонного простору;

- провідного наукового співробітника Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Войтовича Миколу Миколайовича** за багатолітню плідну невтомну працю та вагомий особисті здобутки в галузі обчислювальної математики і математичної фізики;

- провідного наукового співробітника Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Тарасова Георгія Григоровича** за багатолітню плідну творчу працю та вагомий здобутки в галузі оптики і спектроскопії напівпровідникових матеріалів;

- завідувача лабораторії Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України доктора технічних наук **Тельовича Романа Володимировича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомий внесок у розроблення технологій зміцнення металевих матеріалів;

- провідного наукового співробітника Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України доктора технічних наук **Біктагірова Фаріта Каміловича** за багатолітню плідну наукову працю та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі плазмово-шлакової металургії;

- завідувача відділу Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» кандидата фізико-математичних наук **Левчука Леоніда Геннадійовича** за багатолітню плідну працю, вагомий особистий внесок у дослідження в галузі фізики високих енергій та активне сприяння розвитку міжнародного співробітництва з Центральним європейським інститутом ядерних досліджень;

- провідного наукового співробітника Інституту української мови НАН України доктора філологічних наук **Карпенко Ольгу Петрівну** за багатолітню плідну наукову працю та вагомий внесок у розвиток наукових досліджень української ономастики;

- співробітників Інституту транспортних систем і технологій НАН України — завідувача відділу, кандидата фізико-математичних наук **Бурилова Сергія Володимировича**; завідувача відділу, доктора фізико-математичних наук **Плаксина Сергія Вікторовича** — за багаторічну плідну працю, високий професіоналізм, вагомий трудові досягнення та з нагоди 25-річчя від часу заснування установи.

Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» нагороджено:

- головного вченого секретаря Національної академії медичних наук України доктора медичних наук,

професора, члена-кореспондента НАМН України **Міхньова Володимира Анатолійовича** за плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та багатолітнє активне сприяння співпраці творчих колективів Національної академії медичних наук України і Національної академії наук України.

Відзнакою НАН України «Талант, натхнення, праця» нагороджено:

- старшого наукового співробітника Інституту транспортних систем і технологій НАН України кандидата фізико-математичних наук **Іванова Володимира Анатолійовича** за плідну працю, високий професіоналізм, вагомий трудовий досягнення та з нагоди 25-річчя від часу заснування установи.

Подякою НАН України відзначено:

- радника при дирекції Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України члена-кореспондента НАН України **Кіта Григорія Семеновича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомий особистий внесок у розвиток досліджень математичних проблем механіки деформівного твердого тіла;

- завідувача лабораторії Головної астрономічної обсерваторії НАН України доктора фізико-математичних наук **Жиляєва Бориса Юхимовича** за багатолітню невтомну працю вченого-астрофізика, вагомий творчі здобутки в організації та проведенні досліджень фізики і еволюції зірок, особистий внесок у створення унікального обладнання для астрономічних спостережень;

- завідувача відділу Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Устїнова Анатолія Івановича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та вагомий особистий здобутки у розробленні й впровадженні парофазних технологій отримання новітніх неорганічних матеріалів;

- співробітників Інституту транспортних систем і технологій НАН України — провідного наукового співробітника, доктора фізико-математичних наук, професора **Зевіна Олександра Ароновича**; провід-

ного наукового співробітника, кандидата фізико-математичних наук **Редчиця Дмитра Олександровича**; старшого наукового співробітника, кандидата фізико-математичних наук **Скосаря В'ячеслава Юрійовича**; завідувача відділу, кандидата технічних наук **Тарасова Сергія Васильовича** — за багаторічну плідну працю, високий професіоналізм, вагомий трудовий досягнення та з нагоди 25-річчя від часу заснування установи.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- старшого наукового співробітника Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України кандидата фізико-математичних наук **Борисова Андрія Георгійовича** за багатолітню плідну наукову працю та вагомий особистий здобутки в розробленні новітніх технологій лиття алюмінієвих сплавів;

- завідувача відділу Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України доктора технічних наук **Бубликова Валентина Борисовича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та вагомий особистий здобутки в розробленні новітніх технологій ливарного виробництва;

- заступника директора з наукової роботи Науково-дослідного комплексу «Прискорювально-ядерні системи» Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» доктора технічних наук **Борца Бориса Вікторовича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та вагомий особистий внесок у розвиток досліджень у галузі радіаційної фізики твердого тіла та реакторного матеріалознавства;

- співробітників Інституту транспортних систем і технологій НАН України — молодшого наукового співробітника **Ворошилова Олексія Станіславовича**; наукового співробітника **Житника Миколу Явтуховича**; молодшого наукового співробітника **Погорілу Любов Михайлівну** — за багаторічну плідну працю, високий професіоналізм, вагомий трудовий досягнення та з нагоди 25-річчя від часу заснування установи.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик